

acort éi no agués» (v. 600, i semblament 184, 594, 736, 1164); «li donà lo praver lo Corpus Xristi e manvas q'él l'ac rasabut sí-s colgà», «manves q'él hi fod atès», «manvas fo», Reixac (Q., 61.29, 69.12, 157.34, 166.2). En el gloss. de les *VidesR* se'n citen uns quants amb aquest valor (traduint *continuo*), i en part d'aquests hi ha *manbes* amb *b*, que comprova la -b- de l'ètimon MANIBUS; com també en: «untà-li-n la mà, per què, fo manbes garit» (f° 98v1, = *continuo*, Gr., 266.27), «o misses que-l mort aja lixades, e aquelles se deven ma<n>ybes pagar», f° 258r1B (= *continuo dispensare debent*, Gr., 739.19).

És un mot sobre el qual s'ha vessat erròniament molta tinta.¹⁶ I en particular s'ha errat en l'accentuació, creient que fos *manvès*: això està descartat per l'etimologia MANIBUS, i és ja increïble per l'eufonia i ritme de versos com els de les *Lleg. Rim.* i per la tan repetida grafia *manvas*¹⁷ en la *Questa* de Reixac. Aquestes qüestions han estat complicades per la confusió amb un altre mot occità i francès antic, confusió dels erudits i que ja pogué donar-se en antics parlants o escriptors: *manès*, *de manés* 'tot seguir', també poc o molt existent en fr. ant. (p. ex. *mannais* en el *Dit des Outils de l'Hôtel*, S. XIII, Rom. xxviii, 59) i en algun text català (de Llull etc., veg. *AlcM manès i amanès*).²⁵ Aquest ve de MANE IPSUM 'de matí mateix, de bon matí, immediatament'. Però aquests contactes són ben secundaris, i la -v- destria netament els dos mots.

¹ Però és inadmissible que *manada* vingui de MINARE (> *menar*), com pretengueren M-L. i *AlcM*, guiant-se per aparences que havien desorientat Munthe i algun altre filòleg: no sols perquè en la gran majoria dels parlars val. i occid., i en general en castellà, *manada* i *manat* tenen *man-* amb *a*, sinó perquè un mot és inseparable de l'altre, per més que el sign. en variï lleument, i que en un cas la filiació semàntica des de *mà* sigui menys òbvia, puix que en el cas de *manat* és forçosa (cf. ll. *manipulus* 'manada de soldats', *ramat* fou pròpiament 'manada de rama'); veg. la meva refutació en *DCEC-DECH* III, 2176-9ss. i n. 15).² No pot ser un *MANIBELLA, derivat de *MANIBULA, forma dubtosa que hom cregué llegir en Varró; encara menys *MANABELLA (AThomas, *Essais*, 338; *Mél.*, 143) o *MANUELLA (Brunel, *Rom.* LXI, 214-5), inacceptables tots des del punt de vista de la morfologia llatina. Com ja vaig indicar en el *DCEC-DECH* (MANO, n. 23) té raó segurament Sainéan (*Sources Indig.* II, 250) en indicar que en últim terme cal partir de MANUALIS 'manejable', que també ha donat el cast. *mangual* (S. xv) i port. *mangoal*, nom d'una arma molt amonosa i manejable, i de les batolles o flagell de batre els cereals (*DECH* III, 812). Per al tractament fonètic francès en *manvelle*, cf. fr. ant. *manvée* 'manat, manoll' MANUATA. — ³ L'acc. § 7 del dic. *AlcM*, treta de la tèrbola font de Griera, és suspecta de ser forma mal llegida, cf. *mansella* en el mateix *AlcM*. — ⁴ També arriba als Pirineus, almenys els occidentals. *Coll de Màniga*, pall., en un extrem del terme de Farrera, crec que és en un dels passos més

fàcils (cap al Coll de So) que duen de la Coma de Farrera a la Vall de Ribalera. Per a usos semblants en cast., veg. *DECH* III, 807b47-54. *Era Mangueta* noms de termes a la Vall d'Aran. De fet, amb tals valors és freqüent que es recorri a diminutius: *La Manguilla* partida en la qual el terme de la Poble (val.) s'introdueix en forma de quadrilàter oblong, entre els de Bétera i Olocau, fins a tocar el de Serra (1962). No crec que -ng- ni la forma sufixal -illa indiquin castellanisme; tampoc em sembla prou probable pensar en mossarabisme, tot i que podria invitar-hi la repetició en el cas de Palomar (Albaida) on *mangila* designa cada un dels canons pels quals raja l'aigua d'una font «*La Font dels Sis Xorros* té sis *manguilles*» (1962); i el fet que no manca algun representant de MANICA, -NICU, en les fonts pròpiament mossarabs, que almenys aprofitarem aquest lloc per assenyalar: *manqa* «*manipulus*» en *RMa.*, 469 i 198, que Simonet interpreta raonablement com «*manojo*, *manada*» (pp. 330, 332), afegint-hi *manga* «*bande*, *troupe*, *escouade*» en l'àrab d'Algèria (Beaussier), d'acord aquest amb un ús ben arrelat en castellà (*DECH* III, 807b30-39). De tota manera és ben possible que es tracti de formacions merament catalanes, amb sufix -ICULA i amb la síncope que observarem en posició pretònica en els derivats (*mangot*, *mangueta*, V.). — ⁵ Des dels anys 1940 i la redacció del *DCEC* he tingut en estudi possibilitats que es poguessin presentar. En Juan Ruiz, 384c, la frase *por bien que se remanga* ponderant una dificultat, és veritat que resulta xocant: allà on esperaríem un subjuntiu hi ha indicatiu (*arremangarse* metafòric per 'preparar-se' està ben documentat en cast., *DHistAcad.* i *Tesoro* de Gili, i entre les cites catalanes que he donat, s'hi noten equivalents). Però ¿seria, doncs, que el verb havia tingut una variant antiga, qui sap si originària, en -er o -ir? No sols no n'hi ha altre indicatiu enlloc, sinó que comencem perquè això tampoc no ens conduiria a cap pista etimològica raonable. ¿De RE-MANERE 'romandista': deixem-ho córrer com impracticable semànticament. ¿Un mot germànic germà de l'it. *amman-nire*, -nnare, cat. *AMANIR* etc.? Així podríem arribar (amb molt bona voluntat) a 'preparar-se' però no sols tal germanisme en castellà quedaria orfe de tot indicatiu favorable, sinó que és evidentment capgirar tota versemblança semàntica el trànsit de 'preparar' a 'arregussar les mànigues o la roba'. Altra ment l'isolament del cas a l'obra de Juan Ruiz, i en un sol passatge, ens fa acceptar que es tracta d'una construcció forçada per la rima en -anga (n'hi ha alguns altres casos en la seva obra) i a abandonar la idea d'una forma en -er o en -ir. — ⁶ El mateix recull en una llegenda popular usa «*peuades* d'un peu *amenós*» aplicant-ho a les que suposa deixades pel peu d'una dona bella o elegant, no sé si amb un sentit com 'gentil' o 'flexible'. Es pot sospitar que hi hagi contaminació, en aquest cas, d'un altre mot (ll. *amoenus*? cosa no mancada de relació amb la grafia incorrecta amb -e- que adopta Camps en tots